

بررسی اعتبار شهود عرفانی در معرفت‌شناسی حکمت متعالیه

حسین عمادزاده^(۱)

مهدی ذاکری^(۲)

چکیده

معتبر برشمرده‌اند، فهرست می‌کنیم و در نهایت، به بررسی حد و حدود اعتبار آن می‌پردازیم.

کلیدواژگان: شهود عرفانی، معرفت‌شناسی، منابع معرفت، ارزش معرفتی، ملاصدرا.

مقدمه

یکی از مهمترین مباحث معرفت‌شناسی، بحث از منابع معرفت است. منظور از منابع معرفت، قوای ادراکی یا راه‌ها و ابزارهای معرفت‌بخش انسان است. هر معرفت انسان برآمده از منبعی است اما همه منابع معرفت نمیتوانند معتبر باشند و حتی هرکدام از منابع معتبر، حد و اندازه خاص خود را دارند (شمس، ۱۳۸۴). در حکمت متعالیه منابع معتبر معرفت عبارتند از: حواس ظاهری، حواس باطنی، حافظه، عقل، شهود عرفانی و نقل (عمادزاده و ذاکری، ۱۳۹۶).

معرفت یا علم از چه منابعی بوجود می‌آید؟ این پرسش یکی از اساسیترین مسائل معرفت‌شناسی است، که تحت عنوان «منابع معرفت»

یکی از مهمترین مباحث در معرفت‌شناسی، بحث از منابع معرفت است. بسیاری از معرفت‌شناسان معاصر در غرب، شهود عرفانی را بعنوان منبع معرفت نمی‌پذیرند اما ملاصدرا از جمله بزرگترین فیلسوفان الهی است که شهود عرفانی را نیز یکی از منابع معرفتی مهم میدانند و معتقد است علاوه بر دلایل عقلی، متون دینی نیز بر اعتبار این نظریه دلالت دارند. او برخی مسائل فلسفی را از دسترس عقل خارج دانسته و معتقد است اینگونه مسائل تنها بوسیله شهود عرفانی قابل دستیابی هستند. بر اساس حکمت متعالیه، زمانی شهود عرفانی محقق میشود که بین عالم و معلوم، اتحاد یا اتصال و پیوستگی وجودی باشد، عالم و معلوم هر دو مجرد باشند و عالم قائم به ذات باشد. در این مقاله نخست به تبیین شهود عرفانی بر اساس علم حضوری می‌پردازیم، ویژگیهای آن را برمی‌شمیریم و تفاوت آن را با درون‌نگری نشان می‌دهیم، آنگاه با بررسی چیستی شهود عرفانی و انواع آن، اعتبار و ارزش معرفتی آن را ارزیابی و ملاکهای آن را که ملاصدرا و شارحان وی برای تشخیص شهودهای

* تاریخ دریافت: ۹۸/۱۱/۲۶ تاریخ تأیید: ۹۹/۵/۱ نوع مقاله: پژوهشی

این مقاله برگرفته از رساله دکتری است.

(۱). دانش آموخته دکترای فلسفه دانشگاه تهران، پردیس فارابی، قم (نویسنده مسئول)؛ hemadzadeh26@gmail.com

(۲). دانشیار دانشگاه تهران، پردیس فارابی، قم؛ zaker@ut.ac.ir